

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 607/2014-39

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. decembra 2014 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jany Baricovej a Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti [REDACTED] a [REDACTED], obaja bytom [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátskou kanceláriou AK Gavorová a Partner, s. r. o., Lombardiniho 22B, Bratislava, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Edita Gavorová, ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 269/91 takto

rozhodol:

1. Základné právo [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 269/91 porušené boli.

2. Okresnému súdu Bratislava I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 269/91 konal bez zbytočných prieťahov.

3. [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] p r i z n á v a finančné zadosťučinenie spoločne a nerozdielne v sume 5 000 € (slovom päťtisíc eur), ktoré je Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Bratislava I j e p o v i n n ý uhradiť [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 331,13 € (slovom tristotridsaťjeden eur a trinásť centov) na účet ich právnej zástupkyne advokátskej kancelárie AK Gavorová a Partner, s. r. o., Lombardiniho 22B, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. III. ÚS 607/2014 z 15. októbra 2014 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovatelia“, v citáciách aj „navrhovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 269/91 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia podali ešte 3. októbra 1991 Obvodnému súdu Bratislava 1 (v súčasnosti okresný súd) návrh na vydanie nehnuteľnosti z dôvodu uplatnenia reštitučného nároku v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o mimosúdnych rehabilitáciách“).

Sťažovatelia uviedli, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo konanie v ich právnej veci právoplatne skončené.

Sťažovatelia v nadväznosti na to navrhujú, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy v náleze vyslovil, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zároveň navrhujú prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov. Napokon sa domáhajú priznania finančného zadosťučinenia každému v sume 15 000 € a úhrady trov konania.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 3693/2014 z 20. novembra 2014 doručeným ústavnému súdu 27. novembra 2014, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„V prvom rade by som rada poukázala na skutočnosť, že navrhovatelia pred podaním ústavnej sťažnosti nevyčerpali opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré im zákon priznáva. Lustráciou v registri sťažností som zistila, že navrhovatelia nepodali sťažnosť na prieťahy v predmetnom konaní predsedovi súdu. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva (I. ÚS 21/99, I. ÚS 20/05, IV. ÚS 74/05), že účelom práva účastníka konania pred všeobecným súdom podať sťažnosť na prieťahy v konaní je poskytnutie príležitosti tomuto súdu, aby sám urobil nápravu a odstránil protiprávny stav zapríčinený nesprávnym postupom alebo jeho nečinnosťou. Vychádzajúc z judikatúry ústavného súdu, vyčerpanie opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi poskytuje, je jedným z atribútov prípustnosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a teda podmienkou konania vo veci individuálnej ochrany základných práv a slobôd pred ústavným súdom.

Na základe Vašej žiadosti som vo veci vykonala šetrenie a zistila som, že na tunajšom súde sa vedie konanie v právnej veci navrhovateľov: 1/ [REDACTED], bytom [REDACTED], [REDACTED], 2/ [REDACTED], bytom [REDACTED], [REDACTED] obaja zastúpení: AK Gavorová &.Partneri, spol. s r. o., so sídlom Lombardiniho 22B, Bratislava, proti odporcom: 1/ [REDACTED], [REDACTED], 2/ [REDACTED], [REDACTED], zastúpená opatrovníkom [REDACTED] [REDACTED] - [REDACTED], 3/ [REDACTED], bytom [REDACTED], zastúpená [REDACTED], advokátom, so sídlom [REDACTED] [REDACTED], 4/ [REDACTED], bytom [REDACTED], 5/ [REDACTED], [REDACTED], so sídlom [REDACTED], [REDACTED], 6/ [REDACTED], bytom [REDACTED], 7/ [REDACTED], bytom [REDACTED], 8/ [REDACTED], bytom [REDACTED] [REDACTED], 9/ [REDACTED], bytom [REDACTED] [REDACTED], odporcovia v 8. a 9. rade zastúpení [REDACTED], advokátkou, so sídlom [REDACTED] [REDACTED], je predmetom konania vydanie nehnuteľností. Ide o spor, ktorý je podľa môjho názoru priemerne skutkovo a právne zložitý.“

Okresný súd ďalej k veci uvádza:

„Na celkovú dĺžku konania mali vplyv nasledujúce skutočnosti:

- navrhovatelia v konaní odo dňa podania návrhu t. j. od 3.10.1991 do dňa 8.10.1999 boli absolútne nečinní. Vzhľadom na predmet konania - vydanie nehnuteľnosti v zmysle zákona č. 87/1991 Zb. sa súd vo veci snažil zistiť pobyt navrhovateľov, ich pobyt súd zistil až v roku 1999. (Po zistení pobytu navrhovateľov súd vo veci konal plynulo. Súd vo veci rozhodol dňa 7.3.2005, vyhlásil rozsudok, ktorý bol rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 4 Co 502/05-300 zo dňa 3.10.2007, čo do merita veci potvrdený)
- konanie bolo v čase od 24.02.1993 do 11.11.1999 pre prekážku neznámeho pobytu navrhovateľa v 1. a 2. rade prerušené
- tri krát zmena zákonného sudcu (september 1995, november 1997 a august 1999)
- tri krát návrh na pripustenie vstupu ďalších účastníkov do konania
- odporcovia boli z cudzích štátov, v dôsledku čoho bolo potrebné nariaďovať preklady listín a podstatne sa predĺžilo ich doručovanie do zahraničia

- odporkyňa v 6. rade v priebehu konania zomrela vo Švajčiarsku, súd zisťoval okruh dedičov
- navrhovatelia dva krát žiadali nariadiť predbežné opatrenie, pričom voči obom rozhodnutiam boli podané odvolania v dôsledku čoho spis bolo potrebné predložiť odvolaciemu súdu
- nariadené pojednávania boli štyri krát zrušené z dôvodov na strane navrhovateľov
- od 27.04.2009 do 08.11.2010, teda až do doručenia uznesenia Ústavného súdu bola vec evidovaná ako právoplatne skončená
- v obdobiach od 20.02.2002 do 25.04.2002, od 27.09.2002 do 14.02.2003, od 15.12.2005 do 14.12.2007, od 04.11.2010 do 04.03.2011, a od 23.04.2014 do 18.06.2014 sa spis nachádzal na Krajskom súde v Bratislave z dôvodu podaných odvolaní.

Poukazujem na skutočnosť, že do súdneho spisu bola založená písomnosť s označením ústavná sťažnosť, z obsahu ktorej je zrejmé, že bola navrhovateľmi Ústavnému súdu SR doručená dňa 29.2.2008. Z obsahu spisu ďalej vyplýva, že súdny spis bol Okresnému súdu Bratislava I na meno predsedu súdu vrátený Ústavným súdom SR dňa 2.10.2008. Ústavný súd Slovenskej republiky Nálezom č. k. IV ÚS 334/2010-56 zo dňa 20.10.2010 zrušil rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4Co 502/05 z 3.10.2007 a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Následne dňa 4.3.2011 bolo súdu prvého stupňa doručené uznesenie Krajského súdu v Bratislave, ktorým bol zrušený rozsudok súdu prvého stupňa č. k. 10C 269/1991-321. Súd po zrušení veci v konaní plynulo konal, čo je zrejmé z vyššie uvedených úkonov súdu...

V prípade, že Ústavný súd Slovenskej republiky dospeje k záveru, že bolo porušené právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov navrhujem, aby sťažovateľom nepriznal finančné zadosťučinenie, resp. mu toto finančné zadosťučinenie nepriznal v plnej výške, nakoľko ho podľa môjho názoru sťažovatelia samotní vo veľkej miere svojim správaním prispeli k predĺženiu konania.“

Sťažovatelia v stanovisku (k vyjadreniu okresného súdu k sťažnosti) doručenom ústavnému súdu 11. decembra 2014 okrem iného uviedli:

«Nie je nám zrejmé, prečo predsedníčka OS BA I. uvádzala, že sťažovatelia nevyčerpali všetky opravné prostriedky. Dňa 4.7.2013 podali sťažovatelia na Okresný súd

Bratislava I. sťažnosť na prieťahy v súdnom konaní. Prípisom zo dňa 1.8.2013 odpovedala podpredsedníčka Okresného súdu Bratislava I tak, že odkedy bol dňa 4.3.2011 súdu prvého stupňa vrátený spis z Krajského súdu Bratislava, podľa jej názoru vykonávajú vo veci stále úkon. Z uvedených dôvodov vyhodnotili sťažnosť ako nedôvodnú, lebo vo veci sa priebežne koná. K celému konaniu od roku 1991 sa však predsedníčka nevyjadřila.

V tomto smere je preto nesprávna informácia predsedníčky OS BA I, keďže sťažovatelia vyčerpali aj jediný možný prostriedok na nápravu, avšak bezúspešne. V zmysle poslednej judikatúry ÚS SR je však zrejmé, že pri prieťahoch v konaní, najmä ktoré trvajú mimoriadne dlho (čo v tomto prípade ide o konanie 23 rokov), sa ani sťažnosť na prieťahy v konaní nemôže považovať za vhodný „nástroj“ nápravy, a teda jej podanie nie je nevyhnutným predpokladom podania ústavnej sťažnosti.»

Ďalej sťažovatelia uviedli:

„V ďalšom štádiu od 8.10.1999 trvalo do vyhlásenia rozsudku 7.3.2005 konanie 5 rokov a 5 mesiacov. Uvedené doba je dlhou dobou na rozhodnutie pred súdom prvého stupňa, aj s poukazom na to, že defacto sa uskutočnili len 3 pojednávania. V období od 11.11.1999 kedy bolo na základe doplnenia právneho zástupcu vo veci vydané uznesenie Okresného súdu Bratislava I. o pripustení ďalších účastníkov do konania, až do 1.10.2004, kedy sa uskutočnilo vo veci prvé pojednávanie (5 rokov) bol súd pokiaľ ide o konanie vo veci samej nečinný.

Súd konal v období od 14.10.1999 až do 31.1.2003 (3 roky a 3 mesiace) o predbežnom opatrení. Počas tohto konania o predbežnom opatrení vydal až po 16 mesiacoch od vydania pôvodného predbežného opatrenia doplňujúce uznesenie, v ktorom sa doplnilo len tá skutočnosť, že list vlastníctva je evidovaný na Okresnom úrade Bratislava I. Táto skutočnosť potvrdila chybu okresného súdu, ktorú napravil až po 16 mesiacoch, resp. tým aj umožnil odporcom podať odvolanie voči doplňujúcemu uzneseniu o predbežnom opatrení, keďže odporcovia voči pôvodnému uzneseniu zo dňa 12.11.1999 odvolanie nepodali.

Následne súd konal procesné chybné, keď odporcovia v 3. a 4.rade podali odvolanie voči predbežnému opatreniu dňa 23.2.2011, avšak ostatní odporcovia v 2., 5. a 6. rade až

dňa 7.11.2001, teda súd spôsobil, že odporcovia v 2., 5. a 6. rade sa vyjadrili k predbežnému opatreniu až o 9 mesiacov neskôr, ako odporcovia v 3. a 4. rade.

Následne bol spis o predbežnom opatrení Krajským súdom Bratislava dňa 24.4.2002 vrátený pre procesné chyby, ktoré súd prvého stupňa odstránil, takže odvolací súd mohol o odvolaní voči predbežnému opatreniu rozhodnúť až dňa 31.1.2003 (ďalší posun o 9 mesiacov).

Ďalšie prieťahy v konaní okresného súdu nastali, keď o návrhu navrhovateľov zo dňa 29.11.1999 na rozšírenie účastníkov konania (odporcov v 5. až 6. rade) reagoval až uznesením zo dňa 16.1.2001, t. j. až po 14 mesiacoch.

V období od 31.1.2003, kedy odvolací súd potvrdil predbežné opatrenie, až do 1.10.2004, kedy sa uskutočnilo pojednávanie, t. j. v období 20 mesiacov, bol súd nečinný.

Sťažovatelia poukázali, že ustálenú judikatúru ÚSSR, že povinnosťou všeobecných súdov nie je len vo veci konať, ale konať účinne a správne. Súd prvého stupňa však konal s procesnými chybami, ale aj spôsobom, ktorým porušoval ústavné práva sťažovateľov (Nález Ústavného súdu SR zo dňa 20.10.2010, č. k. IV. ÚS 334/2010), keď jednak nezákonne nepripustil navrhované dôkazné prostriedky sťažovateľov a jednak právne arbitrárne rozhodol vo veci samej.“

Napokon sťažovatelia poukázali na to, že:

„Po tom, ako Krajský súd Bratislava rozhodol o zrušení a vrátení veci Okresnému súdu Bratislava I. dňa 23.2.2011 nebolo v danej veci konané bez zbytočných prieťahov. Do dnešného dňa (3 roky a 10 mesiacov) bolo realizované len jedno pojednávanie (dňa 19.11.2014), aj to však muselo byť odročené pre závalu v doručení predvolania jednému z odporcov.

Aj v tomto období súd prvého stupňa vykonáva úkony, avšak nie celkom účinne. Súd prvého stupňa dával žiadosti na doručovanie či pomoc do zahraničia (Švajčiarsko, Venezuela, USA), avšak tieto sa všetky vrátili ako nevyriešené z dôvodu nesplnenia procesných náležitostí - napr. nesprávny úradný jazyk do Venezuely (namiesto španielčiny boli všetky doklady prekladané do anglického jazyka), nesprávna žiadosť do USA

bez uvedenia príslušného orgánu, nesprávna žiadosť do Švajčiarska). Ďalej napr. vydanie opravného uznesenia zo dňa 7.10.2013 z dôvodu chýb v uznesení zo dňa 12.9.2013.

To znamená, že aj postup súdu prvého stupňa od uznesenia Krajského súdu Bratislava o zrušení a vrátení veci Okresnému súdu Bratislava I. zo dňa 23.2.2011 - do dnešného dňa, je nepresný a neúčelný, keďže stále nevedie k stanoveniu termínu pojednávania a rozhodnutiu vo veci samej.“

Ústavný súd z predloženého spisu Okresného súdu Bratislava I zistil takýto priebeh konania vedeného pod sp. zn. 10 C 269/91:

- 3. október 1991 – sťažovatelia podali bývalému Obvodnému súdu Bratislava I (v sťažnosti Okresný súd Bratislava I) návrh na začatie konania o vydanie nehnuteľnosti v zmysle § 6 ods. 1 písm. f) zákona o mimosúdnych rehabilitáciách proti odporcovi Československý štát – Magistrát hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy,

- 20. október 1991 – nariadené pojednávanie bolo odročené na neurčito, pričom právny zástupca ospravedlnil neúčast sťažovateľov z dôvodu „*dlhodobého misijného pobytu v USA*“,

- 7. január 1992 — právny zástupca sťažovateľov na výzvu okresného súdu zo 7. januára 1991 odpovedal podaním zo 16. januára 1992, v ktorom potvrdil, že sťažovatelia na návrhu trvajú,

- 28. január 1993 – okresný súd uznesením napadnuté konanie prerušil do návratu sťažovateľov z pobytu v USA.

V ďalšom období až do apríla 1996 okresný súd opakovane vyzýval právneho zástupcu sťažovateľov, aby súdu oznámil informácie o mieste pobytu sťažovateľov v zahraničí, resp. o ich návrate.

- 6. máj 1996 – účastníci sa na konanie nedostavili, okresný súd ho odročil na neurčito a právny zástupca sťažovateľov podaním z 13. mája 1996 oznámil, že „*bez vlastnej viny nemá kontakt s klientmi a bez ich inštrukcie nemá právo zobrať návrh späť*“,

- 26. august 1999 – okresný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľov, ktorý podaním z 3. septembra 1999 oznámil, že nemá vedomosť, kde sa sťažovatelia nachádzajú a že už viac rokov s nimi nebol v kontakte,

- 14. október 1999 – sťažovatelia okresnému súdu oznámili zmenu právneho zastúpenia a zároveň navrhli, aby súd pripustil pristúpenie ďalších účastníkov na strane odporcu ([REDACTED] a [REDACTED]), a súčasne požiadali o nariadenie predbežného opatrenia,

- 11. november 1999 – okresný súd uznesením pripustil, aby do konania na strane odporcu pristúpili navrhnutí účastníci,

- 12. november 1999 – okresný súd uznesením nariadenie predbežného opatrenia voči odporcovi v 1. rade zastavil a odporcom v 2., 3. a 4. rade zakázal nakladať s nehnuteľnosťou,

- 16. január 2001 – okresný súd uznesením pripustil, aby na strane odporcu do konania pristúpili ďalší účastníci ([REDACTED], [REDACTED] – odporcovia v 5. a 6. rade),

- 7. november 2001 – proti uzneseniu okresného súdu z 12. novembra 1999 v znení opravného uznesenia okresného súdu z 5. februára 2001 (vydanie predbežného opatrenia) sa odvolali odporcovia v 2. až 6. rade,

- 25. apríl 2002 – Krajský súd v Bratislave prípisom vrátil okresnému súdu súdny spis ako predčasne predložený z dôvodu absencie plných mocí sťažovateľov a nemožnosti posúdenia, či uznesenie napadnuté odvolaním bolo sťažovateľom účinne doručené,

- 31. január 2003 – krajský súd potvrdil uznesením uznesenie okresného súdu z 12. novembra 1999,

- 10. marec 2004 – okresný súd nariadil pojednávanie na 1. október 2004, ktoré sa uskutočnilo a bolo odročené na 29. november 2004 pre účely ďalšieho dokazovania,

- 7. marec 2005 – okresný súd na pojednávaní vyhlásil rozsudok, ktorým návrh sťažovateľov zamietol,

- 15. december 2005 – po podaní odvolania sťažovateľmi bol súdny spis predložený na rozhodnutie krajskému súdu,

- 3. október 2007 – na pojednávaní uskutočnenom 3. októbra 2007 krajský súd vyhlásil rozsudok, ktorým napadnutý rozsudok okresného súdu vo veci samej potvrdil, iba v časti týkajúcej sa trov konania ho zrušil a vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie,

- 11. február 2008 – na okresnom súde sa uskutočnilo pojednávanie, pričom okresný súd vyzval účastníkov, aby v lehote 30 dní oznámili, či je možné medzi nimi uzavrieť mimosúdnu dohodu o náhrade trov konania,

- 29. február 2008 – ústavnému súdu bola doručená sťažnosť sťažovateľov, ktorí okrem iného žiadali zrušiť rozsudok krajského súdu z 3. októbra 2007,

- 6. február 2009 – okresný súd uznesením nepriznal náhradu trov konania odporcom v 2. až 6. rade,

- 11. november 2010 – krajskému súdu bol doručený nález ústavného súdu sp. zn. IV.ÚS 334/2010 z 20. októbra 2010, ktorým bol zrušený jeho rozsudok z 3. októbra 2007,

- 23. február 2011 – v nadväznosti na nález ústavného súdu krajský súd uznesením zrušil rozsudok okresného súdu zo 7. marca 2005 v spojení s jeho uznesením zo 6. februára 2009 a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V ďalšom priebehu napadnutého konania až do mája 2013 okresný súd realizoval procesné úkony, ako napr. zisťovanie pobytu účastníkov konania v zahraničí, ustanovovanie tlmočníkov a prekladateľov pre účely vyhotovenia úradných prekladov listín, doručovanie listín a dokumentov do zahraničia, priznávanie odmien za realizácie prekladov písomností, žiadosti o vykonanie dôkazov podľa Dohovoru o vykonaní dôkazov v cudzine v občianskych a obchodných veciach podpísaného v Haagu 18. marca 1970 a pod.

Ďalší priebeh napadnutého konania bol takýto:

- 12. jún 2013 – okresnému súdu bol doručený návrh sťažovateľov na pripustenie ďalších účastníkov do konania na strane odporcov v 7. až 11. rade (obch. spol. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]),

- 1. august 2013 – okresný súd uznesením ustanovil mestskú časť [REDACTED] – [REDACTED] za opatrovníka odporkyňi v 2. rade ([REDACTED]) a odporcovi vo 4. rade ([REDACTED]),

- 12. september 2013 – okresný súd uznesením pripustil vstup do napadnutého konania na strane odporcov (odporcovia v 7. až 11. rade),

- 7. október 2013 – okresný súd opravným uznesením opravil výrokovú časť uznesenia z 12. septembra 2013, keď pripustil aj úpravu petitu návrhu,

- 3. január 2014 – okresnému súdu bol doručený návrh sťažovateľov na úpravu petitu návrhu,

- 16. január 2014 – okresný súd uznesením pripustil zmenu petitu návrhu, uznesením poveril predkladateľku vykonaním prekladateľského úkonu v súvislosti s pripojenou žiadosťou o vykonanie dôkazu vo Švajčiarsku, pričom uznesením z 30. januára 2014 poveril inú prekladateľku a uznesením zakázal nakladať s nehnuteľnosťami odporcom v 8. a 9. rade, pričom proti tomuto uzneseniu odporcovia podali 4. februára 2014 odvolanie,

- 13. február 2014 – okresný súd zrušil svoje uznesenie z 1. augusta 2013 v časti, v ktorej bol odporcovi vo 4. rade ustanovený na konanie opatrovník,

- 18. február 2014 – okresný súd uznesením vyzval odporcov v 8. a 9. rade, aby zaplatili súdny poplatok za podané odvolanie,

- 24. apríl 2014 – okresný súd predložil krajskému súdu súdny spis na rozhodnutie o odvolaní proti uzneseniu okresného súdu zo 16. januára 2014 o nariadení predbežného opatrenia,

- 18. jún 2014 – okresnému súdu bolo doručené uznesenie krajského súdu sp. zn. 5 Co 258/2014 z 5. júna 2014, ktorým bolo potvrdené uznesenie okresného súdu zo 16. januára 2014,

- 5. september 2014 – okresný súd zmenil pôvodne nariadený termín pojednávania na 6. október 2014 na nový termín na 19. november 2014.

Ústavný súd na okresnom súde zistil, že ostatné pojednávanie uskutočnené 19. novembra 2014 bolo odročené na neurčito.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou okrem iného domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov.

Sťažovatelia zároveň namietajú aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, a z § 119 ods. 4 OSP, ak súd zistí, že existuje dôležitý dôvod na odročenie pojednávania, bez zbytočného odkladu informuje tých, ktorí boli predvolaní alebo upovedomení. Súd spravidla uvedie deň, keď bude konať nové pojednávanie a dôvod na odročenie sa uvedie v zápisnici alebo poznamená v spise.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní mohlo dôjsť k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je vydanie nehnuteľnosti na základe uplatnenia reštitučného nároku podľa príslušných ustanovení zákona o mimosúdnych rehabilitáciách. Nehnuteľnosť sa nachádza na území Slovenskej republiky, pričom sťažovatelia ako účastníci konania sa dlhú dobu zdržiavali v zahraničí a aj niektorí účastníci na strane odporcov majú trvalé bydliská v zahraničí. V súvislosti s uvedeným ústavný súd z vecného hľadiska pripúšťa, že ide o zložitejšie konanie aj vzhľadom na nutnosť

vyhotovovania prekladov a doručovania zásielok do zahraničia, čo však na druhej strane okresný súd nezbavuje zodpovednosti za stav napadnutého konania v čase rozhodovania o sťažnosti ústavným súdom. Objektívnou okolnosťou, ktorá taktiež prispela k dĺžke konania, bolo aj úmrtie odporkyne v šiestom rade žijúcej v zahraničí a zisťovanie okruhu dedičov po nej. Podľa názoru ústavného súdu predmetné konanie po právnej stránke nie je zložité, tvorí súčasť štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov, pričom v súčasnosti už existuje dostatok stabilizovanej judikatúry upravujúcej postup pri rozhodovaní uvedených sporov.

2. Správanie sťažovateľov ako účastníkov konania je druhým kritériom, podľa ktorého ústavný súd z pohľadu prieťahov posudzuje priebeh napadnutého konania. Ústavný súd konštatuje, že aj sťažovatelia majú určitý podiel na spomalení priebehu napadnutého konania, a to najmä v období od 20. októbra 1991 do 3. septembra 1999, keď ich právny zástupca opakovane okresný súd informoval o neprítomnosti sťažovateľov na území Slovenskej republiky v dôsledku ich *„dlhodobého misijného pobytu v USA“*, pričom v podaní z 3. septembra 1999 okresnému súdu oznámil, že nemá vedomosť o tom, kde sa sťažovatelia nachádzajú a že už viac ako rok s nimi nebol v kontakte. Uvedenú okolnosť, rovnako ako aj rozšírenie návrhu o ďalších odporcov až po ôsmich a následne po dvanástich rokoch a zmenu žalobného návrhu v roku 2013, ústavný súd pripísal na farchu sťažovateľov ako nepripravenosť na vedenie súdneho sporu a zohľadnil ich pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia, rovnako ako okolnosť, že štyri pojednávania boli odročené z dôvodov na strane sťažovateľov.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol samotný postup okresného súdu.

Jurisdikcia ústavného súdu („*ratione temporis*“) sa vzťahuje na obdobie po 15. februári 1993, teda od nadobudnutia účinnosti zákona o ústavnom súde. Bez zreteľa na vznik právomoci ústavného súdu v rámci posúdenia základnej otázky, či sa vec

sťažovateľky prerokovala na okresnom súde v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd už konštantne prihliada aj na dobu, ktorá v konaní uplynula v období do 15. februára 1993 (m. m. IV. ÚS 47/03).

Pokiaľ ide o postup okresného súdu v posudzovanom konaní, ústavný súd prihliadal na § 100 ods. 1 prvú vetu OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Z vykonaných procesných úkonov okresného súdu vyplýva, že jeho postup v prevažnej časti priebehu napadnutého konania charakterizovala nečinnosť a neefektívnosť. Neefektívnosť postupu okresného súdu je charakteristickou črtou pre takmer celý priebeh napadnutého konania, a preto ústavný súd nepovažuje za potrebné bližšie vymedzovať obdobia nečinnosti a hodnotiť konkrétne procesné úkony okresného súdu.

Napriek uvedenému ústavný súd posudzujúc priebeh napadnutého konania okresného súdu poukazuje aj na to, že jeho významné pochybenie v súvislosti s rozsudkom zo 7. marca 2005 spojené s pochybením aj odvolacieho Krajského súdu v Bratislave a jeho rozsudkom z 3. októbra 2007 musel napraviť ústavný súd, ktorý nálezom z 20. októbra 2010 sp. zn. IV. ÚS 334/2010 napadnuté rozsudky zrušil a vec bola následne vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie, čo nepochybne priebeh napadnutého konania významne spomalilo. V súvislosti s námietkou predsedníčky okresného súdu uvedenej vo vyjadrení k sťažnosti, že sťažovatelia pred podaním ústavnej sťažnosti nevyčerпали opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré im zákon priznáva, ústavný súd poukazuje na to, že podľa svojej štandardnej judikatúry (napr. IV. ÚS 371/2013, IV. ÚS 83/2014) na uvedenej požiadavke vzhľadom na dĺžku konania už netrvá a konanie pred ústavným súdom jej uplatnením nepodmieňuje.

Pokiaľ predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti okrem iného tiež uviedla, že v priebehu konania trikrát došlo k zmene zákonného sudcu (september 1995, november 1997 a august 1999), ústavný súd konštatuje, že vo svojej stabilnej judikatúre (napr. m. m. III. ÚS 17/02) uviedol, že personálne problémy justičného systému nezbavujú

štát zodpovednosti za zbytočné prieťahy v súdnom konaní a že námietka personálnych komplikácií nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil.

Ústavný súd v súvislosti s hodnotením priebehu napadnutého konania zdôrazňuje, že z ústavnoprávneho hľadiska je neakceptovateľné, že konanie nebolo právoplatne skončené ani po viac ako 23 rokoch od jeho začatia.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli postupom okresného súdu porušené, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov, a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú sťažovatelia domáhajúci sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho

domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia sa domáhajú priznania finančného zadosťučinenia každý v sume 15 000 € z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti. Poukázali najmä na to, že sú „*fyzicky a psychicky vyčerpaní neustálym dožadovaním sa svojich základných ľudských práv, ktoré však príslušné orgány (súdy) nezákonne porušujú*“.

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

S prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 10 C 269/91, berúc do úvahy konkrétne okolnosti daného prípadu, vrátane okolností na strane sťažovateľov považoval ústavný súd priznanie spoločne a nerozdielne sumy 5 000 € za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd na tomto mieste dáva do pozornosti sťažovateľov zásadu, ktorá platila už v rímskom práve, podľa ktorej „*vigilantibus iura scripta sunt*“ t. j. „*práva patria len bdelym*“ (pozorným, ostražitým, opatrným, starostlivým), teda tým, ktorí sa aktívne zaujímajú o ochranu a výkon svojich práv a ktorí svoje procesné oprávnenia uplatňujú včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou. V slobodnej spoločnosti je totiž predovšetkým vecou nositeľov práv, aby svoje práva uplatňovali či bránili a starali sa o ne,

inak ich podcenením či zanedbaním môžu strácať svoje práva majetkové, osobné, satisfakčné a pod.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia v konaní o ich sťažnosti advokátskou kanceláriou AK Gavorová a Partner, s. r. o., Lombardiniho 22B, Bratislava, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Edita Gavorová.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2012, ktorá bola 781 €.

Ústavný súd zistil, že uplatnená suma trov konania za dva úkony právnej služby vrátane režijného paušálu a dane z pridanej hodnoty v sume 331,13 € je nižšia ako suma vypočítaná ústavným súdom podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov a neodporuje tejto vyhláške. Ústavný súd preto priznal sťažovateľom úhradu trov konania v sume uplatnenej ich právnu zástupkyňou.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov — advokátskej kancelárie AK Gavorová a Partner, s. r. o., Lombardiniho 22B, Bratislava (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote uvedenej v bode 4 výroku tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. decembra 2014